

Halkın değil, şirketlerin ve siyasi iktidarın ihtiyaçlarını karşılayan

Yeni bir 'torba yasa' TBMM gündeminde

Elektrik Piyasası Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, TBMM İhtisas Komisyonlarında görüşülmeye başlanmıştır. Kanun teklifinin jeoloji mühendisliği hizmet alanlarını ilgilendiren maddeleri Odamız tarafından incelenmiş ve aşağıda belirtilen değerlendirmeler yapılmıştır.

Kanun Teklifi, Elektrik Piyasası Kanunu, Doğal Gaz Piyasası Kanunu, Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun, Maden ve Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanununda değişiklikleri içermektedir.

Siyasi iktidar, birbiriyle ilgisi olmayan çok sayıda kanun değişikliğini yine aynı torba içine atarak düzenlemelerdeki olumsuzlukları toplumun gözünden kaçırmaya çalışmaktadır.

Bir yılı aşkın süredir MAPEG Genel Müdürlüğü öncülüğünde yeni maden kanun tasarısı üzerinde çalışmalar yürütülmekte olmasına rağmen, bütünsel bir anlayıştan kopuk bir şekilde teklifin 3'üncü maddesinde; Maden ruhsatlarında süre uzatım talebinde bulunan ancak değerlendirme aşamasında olan şirketlerin üretim faaliyetlerine Bakan onayı ile 12 ayı geçmeyecek şekilde devam etmesi öngörülmektedir. Süre uzatımını değerlendiren de, 12 aya kadar izin veren de aynı Bakanlık olmasına rağmen ve süresi içinde değerlendirme yapılabilecekken böyle bir maddeye neden ihtiyaç duyulduğu şüphe doğurmaktadır. Değerlendirme sonunda süre uzatımı verilmemesi halinde, Bakan onayı ile işletme faaliyetinde bulunulan ruhsat hukuksuz duruma düşecek, 12 ay boyunca Bakan onayı ile yapılan yatırım harcamaları boşa gidecek, yapılan doğa tahribatı da cabası olacaktır. Bu düzenleme ile madencilik faaliyetlerinde bulunan bazı firmalar tarım, orman, ÇED gibi hiçbir izin alınmasını beklemeksizin çalışmalarına devam edecektir. Bakan onayı, işletme için gerekli her türlü yasal mevzuatın ve işlemin önüne geçirilmektedir. Hukuk devletinde bu durum kabul edilebilir değildir.

Kanun Teklifinin 4 üncü maddesi ile; Türkiye Taşkömürü Kurumu ile Türkiye Kömür İşletmelerinin uhde-

lerinde bulunan ve rüdvansçılara devredilen maden ruhsatlarının, kamu kurumunun getirdiği mevcut bütün muafiyetlerden faydalanması sağlanarak, orman, çevre, tarım vb gibi izinler de dahil rüdvansçı şirketlere önemli ayrıcalıklar sağlanmakta, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda zaten sorunlu olan bu şirketler korunmaktadır.

Kanun teklifinin 7 nci maddesinde ise; Doğal Gaz Piyasası Kanunu'na ilave edilen fıkralar ile özellikle gecekondular veya imar geçmemiş birçok yerleşim birimi ile büyükşehirlere yeni bağlanan ve çoğu köy statüsündeki yerleşim birimlerine Belediyelerin doğal gaz bağlanmasını istemeleri durumunda, doğalgaz altyapı maliyetlerinin belediyelerce karşılanması hususu düzenlenmektedir. Bu madde ile, özelleştirme aşamasında kullanılan doğal gaz dağıtım şirketleri bir kez daha korunmakta, bu şirketlerin yapmaları gereken alt yapı maliyetlerinin belediyelerce üstlenilmesi öngörülmektedir. Ticari faaliyette bulunan şirketin yatırım harcamaları belediyelerce, yani kamu kaynaklarından karşılanır hale getirilmektedir. Kamu, doğal gaz dağıtım şirketleri lehine gereksiz zarara uğratılmak istenmektedir.

Yine yapılan bu düzenleme ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu çerçevesinde büyükşehir belediyelerine bağlanan birçok yerleşim biriminde yaşayan vatandaşlarımızın doğal gaz kullanımı gibi medeni ihtiyaçlarının karşılanması ancak ilgili belediyenin altyapı maliyetlerini karşılaması durumunda mümkün hale getirilmekte, aksi durumda ise bu bölgelerde yaşayan yurttaşlarımızın doğal gaz kullanımının gerektirdiği kolaylıklardan yararlanmaları engellenmektedir.

Kanun Teklifinin 9 uncu maddesi ile, KİT'lerin yurtdışında kurdukları petrol, doğal gaz ve madencilik

alanlarında faaliyet gösteren şirketlerini tüm avantajlarını koruyarak Türkiye'ye taşımalarına imkan sağlamaktadır. Bu madde ile, kamu kuruluşlarının yurtdışı şirketleri, özel bir şirket gibi ülke içinde faaliyette bulunabilecek, bu şirketlere özel, ülke içinde yapay vergi cenneti yaratılmış olacaktır. Bu şirketler ayrıca, Kamu İhale Kanunu, Türk Ticaret Kanunu hükümlerinden ve personel alımına ilişkin mevzuat düzenlemelerinden de muaf tutulacaklardır. Cumhurbaşkanlığı kararıyla kurulacak olan söz konusu petrol, doğal gaz, madencilik şirketlerinin her türlü denetim mekanizmasından ve yükümlülüklerden uzak şekilde Türkiye'de faaliyette bulunmaları sağlanmış olacaktır. Batı Karadeniz'deki doğal gaz keşfiyle ilgili olabilecek bu düzenleme ile TPAO'nun yan kuruluşu olarak yurtdışında aynı amaçla faaliyet göstermek amacıyla kurulan TPIC'in, her türlü ayrıcalığı ile ülke içine taşınması halinde Batı Karadeniz ruhsatlarının sahibi olan TPAO'nun işlevinin ne olacağı, TPAO varken neden ülke içinde aynı konuda faaliyet gösteren ikinci bir şirkete ihtiyaç duyulduğu konusu ise açıklanmaya muhtaçtır. Açık ki, her türlü muafiyetten faydalanan ve kamusal denetimden uzak, kamusal işleyişe tabi olmayan, liyakatten uzak kişilerin yönetimlere atandığı, keyfi kararlar alabilecek yeni şirketler yaratılmak istenmektedir.

Kanun Teklifinin 10 uncu ve 11 inci maddeleri ile, BOTAŞ tarafından yapılacak yurtdışı doğal gaz alımlarının Kamu İhale Kanunu dışına çıkartılması sağlanarak, BOTAŞ'a kuralsız gaz alımı yetkisi verilmektedir. Diğer taraftan, TPAO'ya denizlerdeki petrol arama ve üretim faaliyetlerindeki mal ve hizmet alımlarında tanınan parasal limiti olmayan istisnalar, BOTAŞ ve alt şirketlerine, karasal alanlarındaki faaliyetlerini de kapsayacak şekilde genişletilmektedir.

Madde 10 ve Madde 11 ile yapılan düzenleme ile, Ülkenin enerji tedarik ile altyapı dağıtım şirketi olan BOTAŞ üzerindeki kamu denetimi sınırlandırılmış, ihale süreçleri Kamu İhale Kanunu dışına çıkarılarak keyfi, adrese teslim ihale verme yöntemi getirilmiştir. Bazı inşaat ihalelerinden sonra, enerji ve enerji dağıtım altyapı ihalelerinin de KİK dışına çıkarılması, yeni ve kuralsız rant alanının önümüzdeki süreçte enerji sektörü olacağını gösteriyor..

Kanun Teklifinin 26 ve 29 uncu maddeleri ile, jeotermal kaynaklar ve doğal mineralli suların elde edilen ve kaynağın bulunduğu ilde yaşayan vatandaşlarımızın mahalli ve müşterek ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla "Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları veya İl Özel İdarelerine" aktarılan idare payı, kaynağın kullanım alanına göre belirlenmesi öngörülmekte, ancak bu payın beşte dördük (4/5) gibi büyük kısmı, genel bütçeye aktarılmakta ve kullanımı da İçişleri Bakanının tasarrufuna bırakılmaktadır.

Yapılan düzenleme ile Jeotermal kaynaklar ve doğal mineralli suların elde edilen idare payının tamamının kaynağın bulunduğu ilde yaşayan halkın müşterek ihtiyaçlarının karşılanması için kullanılması söz konusuysa, yapılan düzenleme ile yerel kaynaklarından elde edilen gelirlerin tamamının, yerel idarelere doğrudan verilmesi ortadan kaldırılmakta, yerel halkın bu kaynakların gelirlerinden istifade etmesi İçişleri Bakanın takdire bırakılmaktadır. Bakan isterse yerel halk bu kaynaklardan elde edilen gelirlerden istifade edecek, istemez ise yararlanamayacaktır. Söz konusu düzenleme ile, İzmir, Manisa, Aydın, Denizli, Muğla, Balıkesir, Ankara, Kayseri, Diyarbakır, Malatya, Şanlıurfa, Erzurum, Mardin, Adana, Mersin, Hatay gibi jeotermal kaynaklar açısından zengin olan büyükşehirler başta olmak üzere bu illerin "yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları veya il özel idare" gelirlerine azalacaktır. Sonuç olarak, jeotermal kaynaklar ve doğal mineralli suların kirliliği yerelde yaşan halka, gelir kaynakları ise merkezi idareye akacaktır.

Yine teklifin 28 inci maddesi ile, jeotermal kaynaklardan elde edilen ve il özel idarelerine aktarılan idare payının, kaynağın kullanım alanına göre belirlenmesi ve MTA'nın tespit ettiği bu kaynakların ihale edilmesi düzenlenmektedir.

Yasa teklifinin diğer birçok maddesi Elektrik Piyasası Kanunu'ndaki elektrik üretim, iletim, dağıtım ve satışıyla ilgili değişiklikleri kapsamaktadır. Tasarı içinde, Yenilenebilir Enerji Kaynağı Destekleme Mekanizmalarına (YEKDEM) ilişkin düzenlemeler yapılmakta, hidroelektrik santralleri işleten şirketlere haksız avantaj sağlama uygulamasına devam edilmektedir.

Teklifte ayrıca, elektrik üretim faaliyetinde bulunan lisans sahibi şirketlerin taşınmaz temini taleplerinin EPDK tarafından kamu yararı yerine geçen kararlarla ve herhangi bir makamın onayına tabi olmaksızın kamulaştırılması öngörülmekte, şirketlerin çıkarı kamunun yararına tercih edilmektedir.

Sonuç olarak, siyasi iktidar torba yasa mantığı ile ilişkisiz bir dizi kanunda değişikliği aynı anda yaparak, tasarının kamu yararına aykırı içeriğini halkın bilgilendirmesinden kaçınmakta; şirketlere bazı kolaylık ve avantajlar sağlanmaktadır. Siyasi iktidar tarafından yapılan hemen hemen bütün kanun değişikliklerinde olduğu gibi bu yasal düzenleme de, halkın değil şirketlerin ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanırken; siyasi iradenin, kamu denetiminden uzak, ihale kanununa tabi olmayan, kuralsız, keyfi kararlar alabileceği kendine bağlı yeni şirketler oluşturma amacına hizmet etmektedir.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası

Yönetim Kurulu